

F. Rosiński

Piąty Międzynarodowy Kongres dla Badań Estetycznych

Studia Philosophiae Christianae 1/2, 318-321

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Cycerona w dużym stopniu genetycznie i treściowo łączą się z filozofią średniego stoicyzmu. Szczególny wpływ na Cycerona wywarł Panaitios z Rodos. M.P. Boynace omówił również problem jedności myśli etycznej stoików w różnych okresach ich rozwoju. Zwrócił uwagę, że cechy typowe dla etyki i moralności średniego stoicyzmu nie były również obce filozofii moralności starożytnych stoików. M.K. Buchner dokonał szczegółowego porównania między poglądami etycznymi Panaitiosa a etycznymi poglądami Cycerona zawartymi w „De officiis”. Okazało się, że nie ma tam zasadniczej różnicy. Panaitios etykę sprowadził do prostej kodyfikacji przepisów normujących postępowanie człowieka. Cyceron w „De officiis” podając je, lekko zmodyfikował i przystosował do czasów w jakich żył. Elementy platońskie w poglądach filozoficznych Cycerona tłumaczono wpływem Antiochusa, który jakkolwiek żył w czasach rozwoju filozofii stoickiej, to jednak jako eklektyt w poglądach nawiązywał do Platona.

Wiele czasu na kongresie poświęcono zagadnieniu wpływu filozofii stoickiej na kształtowanie się myśli chrześcijańskiej. Problem elementów stoicyzmu we wczesnej filozofii chrześcijańskiej przedstawił na kongresie M. Courcelle. To samo zagadnienie, lecz w stosunku do średniowiecznego chrześcijaństwa, zreferował O. Spanneut. Nie pominięto również zagadnień nawiązywania do doktryn filozofii stoickiej przez literaturę francuską z okresu XVI wieku. Sprawę tę omówił na zjeździe P. Julien Eymard d'Angers.

Prócz wyżej wymienionych zagadnień, na kongresie rozpracowano szereg jesz ze innych. Między innymi omawiano zagadnienia z zakresu logiki stoików, badano elementy filozofii stoickiej u Seneki, referowano stosunek fizyki stoików do fizyki czasów nowożytnych, wskazywano zależność między teorią wolności u stoików, a tą samą teorią u Malebranche'a.

E. Morawiec

Piąty Międzynarodowy Kongres dla Badań Estetycznych

I. Ogólne dane o kongresie

V Międzynarodowy Kongres dla Badań Estetycznych zorganizowany przez Komitet Międzynarodowy Kongresów dla Badań Estetycznych obradował w Amsterdamie od 24—28 sierpnia 1964. Pierwszy kongres odbył się w 1913 w Berlinie, następny dopiero w 1937 r. w Paryżu, znowu długa przerwa do 1956 r., gdy kongres zebrał się w Wenecji, potem w Atenach w 1960 r.

W ostatnim kongresie wzięło udział ponad 400 uczestników, w tym 73 przedstawiciele uniwersytetów, instytutów i towarzystw naukowych z ok. 20 krajów m. in. z Polski: Władysław Tatarkiewicz, Roman Ingarden, Stefan Morawski, Mieczysław Wallis i Irena Wojnar oraz A. Wierzbiana, Polka z Ameryki.

Obrady kongresu odbywały się pod hasłem: 'Nowoczesność i tradycja'. Ze względu na szeroki zakres problematyki i ilość referatów (188), tylko część referatów została wygłoszona na posiedzeniach plenarnych, pozostałe na posiedzeniach kolokwiów i sekcji tematycznych. Już samo nawet zestawienie nazw poszczególnych sekcji i kolokwiów świadczy o różnych kierunkach i bogatej problematyce we współczesnej estetyce: 'nowoczesność i tradycja', 'podstawy estetyki ogólnej', 'non — finito', 'prawda w sztuce', 'język i este-

tyka', 'ocena sztuki', 'sztuka i życie', 'nowe techniki', 'twórczość nie sklasyfikowalna', 'problemy realizmu', 'temat, styl, struktura', 'dzieło sztuki i wrażenia estetyczne', 'rola uczucia religijnego w sztuce', 'estetyka eksperymentalna', 'aktualny stan sztuki nowoczesnej', 'twórczość artystyczna'.

II. Krótka treść niektórych referatów z posiedzeń plenarnych

1. Referat poświęcony głównemu problemowi kongresu.

Naczelne zagadnienie kongresu, mianowicie stosunek nowoczesności do tradycji ('Innovation et tradition') omówił Luigi Pareyson na szóstej sesji plenarnej. Autor wypowiada się za ciągłością tradycji kulturowej i artystycznej. Dzieło artystyczne winno odznaczać się nie tylko elementami nowymi, lecz ujawniać również tradycję artystyczną. Jaki jednak jest stosunek tych dwóch elementów? Autor jest zdania, iż tradycja stanowi wzorzec dla nowego dzieła, które nie może wszakże być tylko jego kopią. Nowe, oryginalne elementy nie powinny zatrzeć duchowego pokrewieństwa dzieła z tradycją artystyczną.

2. Wystąpienia polskich uczonych na Kongresie

Z Polaków, biorących udział w Kongresie, referaty na posiedzeniach plenarnych wygłosili Tatariewicz i Ingarden.

Referat Tatariewicza (który jest członkiem Komitetu Międzynarodowego dla Badań Estetycznych) był poświęcony zagadnieniu prawdy w sztuce. (La vérité dans l'art). Autor przedstawia w swym referacie aktualne znaczenia słowa 'prawda, prawdziwe' w mowie potocznej, filozofii, estetyce i teorii sztuki i stwierdza, że używa się terminu 'prawdziwe' dla określenia tego, co jest autentyczne, realne; nadto 'prawdziwe' jest zdanie, któremu odpowiada jakaś rzeczywistość; wreszcie prawdziwe jest to, co w jakiś sposób adekwatny odtwarza rzeczywistość. Szczególnie to ostatnie ujęcie było przedmiotem zainteresowania i kontrowersji od czasów Homera. Referent wskazał, jak zagadnienie prawdy w sztuce w ciągu wieków rozwijało się i komplikowało, gdy usiłowano rozwiązać takie problemy, jak: prawda — iluzja — wymysł, prawda obiektywna i subiektywna, istotna i przypadłościowa, uniwersalna i indywidualna, prawda jako środek i cel, prawda i jedność, prawda i harmonia, prawda i rzetelność, albo zagadnienie, czy w ogóle można mówić o sztuce 'prawdziwej' lub 'fałszywej', czy też dylemat: móc i chcieć być 'prawdziwym' w sztuce. Osobną część swego referatu Tatariewicz poświęcił omówieniu stosunku prawdy do piękna oraz prawdzie metaforycznej.

R. Ingarden omówił w swym referacie system estetycznie ważnych jakości (Das System der ästhetisch relevanten Qualitäten), w którym podał szczegółową klasyfikację różnych neutralnych elementów, z jakich składa się dzieło artystyczne. Elementy te tworzą różne warstwy dzieła sztuki, z nich wynikają odpowiednie artystyczne jakości, od których z kolei zależy konstrukcja przeżyć estetycznych. Ingarden wylicza ok. 200 estetycznie ważnych jakości, które dzieli na 9 grup, te zaś sprowadza do 7 grup jakościowych, które tworzą przedmiot estetyczny w świadomości człowieka. Przeżycie estetyczne nie jest wywołane

bezpośrednio przez przedmiot estetyczny, lecz przez przedmiot skonstruowany w podmiocie doznającym, a dzieło artystyczne jest tylko racją przeżyć estetycznych.

Pozostali delegaci polscy wygłosili swe referaty podczas posiedzeń sekcji: St. Morawski: „Zestawienie kryteriów oceny estetycznej” (A schema for criteria of aesthetic evaluation), M. Wallis: 'Sztuka średniowiecza jako język' (Medieval art as a language), Ir. Wojnar: 'Perspektywy wychowawcze sztuki' (Perspectives éducatives de l'art).

3. Rola religii w sztuce

Wiele uwagi kongres poświęcił roli, jaką odgrywa religia w sztuce. Wszystkie 4 referaty w czasie 3. sesji plenarnej oraz 9 referatów podczas dwóch posiedzeń sekcji tematycznej dla zagadnień 'roli uczucia religijnego w sztuce' miało za przedmiot tę tematykę.

Na tej sesji plenarnej referaty wygłosili:

Herta Pauly: 'Dowodliwość w estetyce i sztuka religijna' (*Demonstrability in aesthetics: religious art*). Zdaniem autorki sztukę religijną cechuje unikanie realizmu i imitacji życia. Dla uzasadnienia swego stanowiska powołuje się na charakterystyczne cechy tego typu sztuki, jak nieproporcjonalnie wysokie figury świętych, niezwykłość kolorów i światła, monotonność i in.

O stosunku poezji do religii (*Über das Verhältnis der Poesie zur Religion*) mówił Ulrich Schöndorfer. Według niego w religii, w tęsknocie za wiecznością należy doszukiwać się początków sztuki, religia też była zawsze podstawowym i twórczym czynnikiem jej rozwoju. W referacie: 'Sztuka religią człowieka współczesnego' (*L'art, religion de l'homme moderne*) Leopold Flam tłumaczy historię sztuki zmianami, jakie zaszły w uczuciach religijnych. Dzieli ją na trzy okresy: sztuka dawnych Greków (imitacja przyrody) jest wynikiem religii artystycznej. Sztuka Odrodzenia (odtworzenie przyrody) wypierała religię chrześcijańską. Sztuka zaś współczesna niczego nie imituje i nie odtwarza. Stała się świętym przedmiotem, któremu składa się poklony, a we współczesnym świecie automatyki i cybernetyki stanowi zasadniczy przejaw cywilizacji zachodniej.

Eugeniusz Jakowlew wygłosił referat: 'Wrażenie estetyczne, przeżycie religijne oraz ich wzajemny stosunek w różnych dziedzinach sztuki' (*Das ästhetische Gefühl, das religiöse Erlebnis und ihre Wechselbeziehung in den verschiedenen Kunstarten*).

4. Sztuka wschodnia i jej stosunek do zachodniej

Również wielkim zainteresowaniem na kongresie cieszyła się sztuka wschodnia i jej stosunek do sztuki zachodniej. Całe pierwsze posiedzenie plenarne kongresu zajęło się tą problematyką. Thomas Munro w referacie: 'Tradycje orientalne w estetyce' (*Oriental traditions in aesthetics*) wskazywał na potrzebę szerszych kontaktów między estetykami wschodnimi i zachodnimi, gdyż dotąd mało znany jest bogaty dorobek teoretyków estetyki Chin, Indii i Japonii. Zdaniem autora sztukę tych krajów cechuje symbolizm i mistycyzm niezależnie od panującego ustroju. Problemem znaczenia sugestywnej siły języka w este-

tyce indyjskiej (Importance of the suggestive power of language in Indian aesthetics) zajął się K. C. Pandey. Porównuje poglądy na ten temat indyjskich średniowiecznych estetyków z analogicznymi poglądami Arystotelesa, Baumgartena, Hegla i autorów współczesnych. Nadto referaty na tej sesji wygłosili: Hideho Nishida: 'Spotkanie z współczesną sztuką Zachodu' (Die Begegnung mit der modernen Kunst des Abendlandes). Autor omówił spotkanie dwu kultur: europejskiej i japońskiej podczas ostatniego pięćdziesięciolecia w Japonii. O 'Non — finito' w sztuce Azji Wschodniej (Die Kunst des Non — Finito in Ostasien) mówił Heinrich Lützeler.

III. Tytuły innych referatów na posiedzeniach plenarnych

Oprócz wyżej wymienionych referatów na posiedzeniach plenarnych wygłoszone zostały jeszcze następujące:

Maurice Mandelbaum: 'Analiza lingwistyczna i teoria estetyki (Linguistic analysis and aesthetic theory).

D. E. Berlyne: 'Ustosunkowanie się estetyczne i badawcze' (Aesthetic behaviour and exploratory behaviour).

Heinrich Lützeler: 'Pozanaukowa percepcja sztuki' (Die ausserwissenschaftliche Kunsterfahrung).

David Pole: 'Oderwanie i skupienie się estetyczne' (Aesthetic detachment and involvement).

Panayotis Micheles: 'Przemijalność w sztuce' (Du fugitif dans l'art).

Mikel Dufrenne: 'Wkład estetyki do filozofii' (L'apport de l'esthétique à la philosophie).

Hans Georg Gadamer: 'Estetyka i hermeneutyka' (Ästhetik und Hermeneutik).

IV. Źródła

Wykorzystane materiały:

Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte en Psychologie, Van Gorcum Assen, December 1964.

Vijfde Internationale Congres voor Esthetica, Amsterdam 1964.

Woprosy Filozofii, 1965, nr 3, 149—157.

Wyrażam głęboką wdzięczność Panu Profesorowi Władysławowi Tatarkiewiczowi za udostępnienie materiałów z kongresu, jako też za cenne wskazówki i uwagi.

F. Rosiński

O zmarłych

Charles Baudouin

Charles Baudouin zmarł 25 sierpnia 1963 r. w Saconnex d'Arve. Urodzony w Nancy w 1893 r. tam rozpoczął swe studia, które kontynuował w Paryżu. Po uzyskaniu doktoratu (teza Suggestion et autosuggestion) został w 1920 r. wykładowcą na Uniwersytecie Ge-
21 — Studia... Nr 2